

Læringsstrategier

Eyvind Elstad og Are Turmo (red.)

Læringsstrategier. Søkelys på lærernes praksis

Universitetsforlaget 2006

© Universitetsforlaget 2006

ISBN-13: 978-82-15-00943-8

ISBN-10: 82-15-00943-3

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Cecilie Mohr

Sats: Munch design

Trykk og innbinding: AIT Trykk Otta AS

Boken er satt med: Adobe Garamond 11,5/14

Papir: 90 g dito 1,25

Innhold

Forord	11
KAPITTEL 1	13
Hva er læringsstrategier?	
<i>Av Eyvind Elstad og Are Turmo</i>	
Introduksjon	13
Læringsstrategier: Hva handler det om?	15
Hukommelsesstrategier	16
Utdyping og organisering som læringsstrategier	18
Forståelsesovervåking og kontroll	19
Finnes det snarveier til læring med forståelse?	20
Skolens oppgave	21
Aktør eller brikke?	22
Denne bokas organisering	22
Noter	24
Litteratur.	24
KAPITTEL 2	27
Læringsstrategier og selvregulert læring: teoretisk beskrivelse, kartlegging og undervisning	
<i>Av Claire Ellen Weinstein, Ivar Bråten og Rune Andreassen</i>	
Innledning	27
Hva kjennetegner strategisk læring?	27
Modellen for strategisk læring	29
Kunnskaps- og ferdighetskomponenten	30
Motivasjonskomponenten	35
Selvreguleringskomponenten	37
Kontekst.	39
Kartlegging av strategisk og selvregulert læring.	41
Hva er formålet med kartleggingen?	41
Verktøyer og metoder for å kartlegge strategisk og selvregulert læring	41
Undervisning i strategisk og selvregulert læring	46

Litteratur.	50
KAPITTEL 3	55
What did you learn in school today?	
En praktisk tilnærming for å fremme elevenes bruk av læringsstrategier	
<i>Av Therese Nerheim Hopfenbeck</i>	
Lærerrollen og læringsstrategier	55
Hvordan lære elevene å lære?	57
Et praktisk eksempel	59
Tilnærming til læring: dybdeorientert eller overflatisk?	60
Tilrettelegging for bruk av læringsstrategier	61
Arbeid med læringsstrategier over tid.	63
Litteratur.	65
KAPITTEL 4	67
Leseopplæring og lesestrategier	
<i>Av Astrid Roe</i>	
Innledning	67
Lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag	67
Hva påvirker leseforståelsen?	70
Hukommelse, lytteforståelse og metakognitiv bevissthet.	70
Forkunnskaper, motivasjon og interesse	71
Lesestrategier.	73
Oppøving av lesestrategier – ulike tilnærminger	75
Guided comprehension –	
en undervisningsmodell for viderekommen leseopplæring	77
Lesestrategier – pedagogisk og teoretisk forankring.	81
Noen eksempler fra praksisfeltet.	84
Sammenheng mellom fagkunnskap og strategibruk blant studenter .	86
Avslutning	87
Noter	89
Litteratur.	89
KAPITTEL 5	93
«Jeg må lære noe av dette.»	
Lesing som vei til kunnskap for elever fra språklige minoriteter	
<i>Av Rita Hvistendahl</i>	
Elever fra språklige minoriteter i norsk skole	94
Læringsresultater	95

Lesing og læring	98
Leseutfordringer og elevstrategier – noen eksempler	100
Språkkunnskaper og lesestrategier	105
Noter	108
Litteratur.	109
 KAPITTEL 6	 111
Skrivekompetanse på tvers av fag	
<i>Av Frøydis Hertzberg</i>	
Innledning	111
Læringsstrategier, skrivestrategier, tekststrategier – hva snakker vi om?	112
Skriving i fagene: to syn, to retninger	113
Fellestrekk ved fagskriving	115
Mottakerperspektivet som utfordring	117
Prosesskompetanse – en nødvendig del av skrivekompetansen	119
Drivhuseffekten – forening av fag og skriving	121
Avslutning: fagskriving som samarbeid mellom faglærer og norsklærer	122
Noter	124
Litteratur.	124
 KAPITTEL 7	 127
Argumentasjon som læringsstrategi:	
Hvordan kan læreren tilrettelegge for elevenes faglige argumentasjon?	
<i>Av Sonja M. Mork</i>	
Innledning	127
Hva er argumentasjon?	129
Tilnæringer til å undervise om argumentasjon	130
To-kolonne-notatet	131
Concept Cartoons	132
Web-baserte verktøy for å konstruere argumenter	134
Rollespillsdebatter	134
Oppsummering	140
Noter	143
Litteratur.	143
 KAPITTEL 8	 145
Læringsstrategier og bruk av digitale verktøy	
<i>Av Rolf Kristian Baltzersen</i>	
Innledning	145

Repetisjonsstrategier med bruk av digitale verktøy	146
Utdypningsstrategier med bruk av digitale verktøy	147
Samarbeidsstrategier med bruk av digitale verktøy	150
Navigeringsstrategier med bruk av digitale verktøy	153
Evalueringsstrategier med bruk av digitale verktøy	156
Forståelsesovervåkning med bruk av digitale verktøy	159
Noter	160
Litteratur.	161
KAPITTEL 9	163
Kontekstens innvirkning på elevers selvregulering og strategibruk	
<i>Av Eyvind Elstad</i>	
Innledning	163
Elever som velger førforpliktelsesstrategier	165
Når skolen bidrar til å skape en sterkere oppmerksomhet om elevenes langsiktige mål	166
Hva er en god lærer?	167
Lærerens oppgave med å skape positive relasjoner til elevene	168
Strategisk samhandling mellom lærer og elever.	169
Læreren som motivator.	172
Avslutning	175
Noter	175
Litteratur.	176
KAPITTEL 10	178
Læringsstrategier i matematikk	
<i>Av Liv Sissel Grønmo og Inger Skattebo Throndsen</i>	
Læringsstrategier, ferdigheter og forståelse	179
Læringsstrategier og ferdigheter i matematikk	181
Læringsstrategier og forståelse av begreper og sammenhenger	184
Metakognisjon og matematikk	185
Motivasjon i matematikkfaget	189
Oppsummering	192
Litteratur.	193
KAPITTEL II.	196
Hvordan utvikle elevers metakognisjon i naturfag?	
<i>Av Are Turmo</i>	
Innledning	196

Begrepet metakognisjon	196
Metakognisjon i naturfagdidaktikk.	197
Metakognisjon og betydningen av «konseptuell endring»	197
Betydningen av språk for metakognisjon	199
Metaforer som verktøy – et eksempel fra videregående skole	200
Introduksjon av begreper om konseptuell endring på barnetrinnet	203
Avslutning	206
Litteratur.	206
KAPITTEL 12	209
Elevautonomi og språklæringsstrategier	
<i>Av Rita Gjørven og Svein Johansen</i>	
Innledning	209
Læreplanen for fremmedspråk	210
Teorimodeller og noen sentrale begreper	210
Modellen til Henri Holec	210
Ansvar for egen læring.	212
Kommunikasjonsstrategier og kommunikativ kompetanse	214
Språklæringsstrategier og «den gode språkelev»	215
Å utvikle innsikt i språk og språklæring – eksempler fra franskundervisningen og lærerutdanningen	217
Noen grunnprinsipper.	217
Undervisningen i fransk fagdidaktikk	221
Oppsummering	223
Noter	224
Litteratur.	224
KAPITTEL 13	227
Strategisk læring i samfunnsfag	
<i>Av Trond Solhaug</i>	
Innledning	227
Et didaktisk utgangspunkt	227
Læringsutfordringer	230
Kort om samfunnsfagenes oppbygging.	230
Design av læringsmiljø for strategisk læring	231
Lesing og skriving i samfunnsfag.	235
Muntlige ferdigheter – den undersøkende og demokratiske dialogen i samfunnsfaget	238
Avslutning	241

Noter	241
Litteratur.	242
KAPITTEL 14	245
Skolens arbeid med læringsstrategier	
<i>Av Eyvind Elstad</i>	
Innledning	245
Skoleledelse og styring	246
Styring ovenfra og ned	247
Et eksempel på styring ovenfra og ned.	250
Den profesjonelle modellen	250
Et eksempel på skoleforbedring gjennom øket lærerprofesjonalisering.	251
Brukermedvirkning	252
Skolen forstått som konkurranseutsatt servicevirksomhet	252
Kombinasjoner av teoriperspektiver	253
Læringsstrategier som tema for prosjektstyring på en skole: et eksempel på iverksetting av en ledelsesinitiert plan	254
Skoleeieres krav og støtte til skoler	256
Noter	258
Litteratur.	259
Forfatterne	263
Register.	268